

Platform Bodembeheer

Een Europese Bodemstrategie voor Nederland

5 december 2022 – 13:00 tot 14:30

Programma

Tijd	Onderdeel
13:00	Welkom en Wereld Bodemdag
13:15	Bodem in Europa <i>Presentaties vanuit Rijkswaterstaat en het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat</i>
14:00	Reacties uit het veld <i>Vraaggesprek o.l.v. Marco Vergeer</i>

Wereldbodemdag herinnert ons aan de dringende noodzaak om op te treden tegen onverantwoord landgebruik, dat de voedselzekerheid wereldwijd bedreigt

Wereldbodemdag (WSD) wordt elk jaar op 5 december gehouden om de aandacht van regeringen en samenlevingen in alle landen te vestigen op het belang van bodemgezondheid en milieubescherming en duurzaam beheer van de hulpbronnen. In 2002 werd tijdens het XXVII World Soil Science Congress in Bangkok, Thailand, World Soil Day ingesteld door de International Soil Science Society (IUSS).

Zet je in voor een gezonde bodem op Wereldbodemdag

SSUEMAKERS

- HOME
- CALENDER
- ANMELDEN
- AQ
- CONTACT

ISSUE WERELDBODEMDAG
05-12-2022 | Milieu en duurzaamheid, Welzijn en gezondheid

World Soil Day is jaarlijks op 5 december. Deze bewustmakingsdag van de Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties (FAO), wordt gewoonlijk elk jaar op dezelfde datum gehouden. Het evenement heeft tot doel het bewustzijn te vergroten van het belang van bodemkwaliteit voor het menselijk welzijn, voedselzekerheid en ecosystemen. Er worden evenementen gehouden in de kantoren van de VN, FAO en er zijn gemeenschapsactiviteiten. De dag werd in 2002 voor het eerst op de kaart gezet door de International Union of Soil Sciences, maar werd pas in 2013 officieel goedgekeurd door de FAO.

- ISSUEKALENDER DOORZOEKEN
- ISSUEMOMENT PER CATEGORIE
- VANDAAG
- Week van het Mikroreëel
- AANKOMEND

Evenementen Bodem

Wereldbodemdag

Om aandacht te vragen voor het toenemende bodemslijtage probleem, is Wereld Bodem Dag in het leven geroepen. In 2002 werd voor het eerst het belang van een wereldwijde Bodemdag geopperd, geïnitieerd door the International Union of Soil Sciences (IUSS). Op 5 december 2014 vond de eerste officiële editie plaats, ingesteld door de Verenigde Naties.

5 december 2022

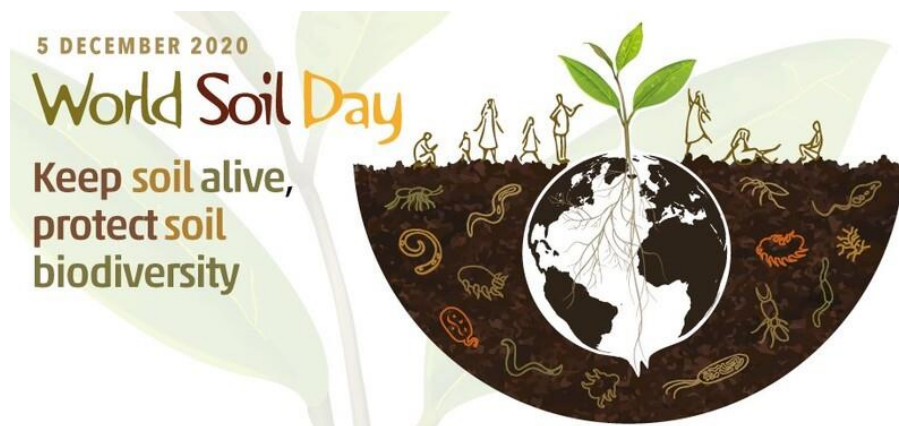
Een Europese Bodemstrategie voor Nederland

Deze Wereldbodemdag is bedoeld om aandacht te vragen voor het belang van een gezonde en vitale bodem, alsmede voor de bedreiging hiervan door allerlei vormen van bodemdegradatie.

5 december 2022

BODEMDIERENDAGEN

- HOME
- DOE MEE
- TIPS
- NIEUWS
- SCHOLEN
- RESULTATEN
- ENGLISH
- CONTACT

Soil Health Conference: Harnessing biodiversity for better agronomy

maandag, 5 december 2022

Herman Teirlinckgebouw, Havenlaan 88, 1000 Brussel, België

Living Lab Agro-ecologie en biologische landbouw, ILVO, Wervel, VUB, Organic Forest en de Europese projecten SoildiverAgro en Agromix

QUOTE VAN DE WEEK

Wat stevig in de bodem staat, is niet te ontwortelen.

Bodem van het jaar 2023

Verenigde Naties:

- 2015 Jaar van de Bodem
- 5 december Wereldbodemdag

Duitsland en Oostenrijk:

- Bodem van het jaar

Nederlandse Bodemkundige vereniging (NBV):

- Bodem van het jaar vanaf 2023

Bodem van het jaar 2023

Oktober/november 2022 uitvraag nominaties Bodem van het Jaar en instelling van een jury

Zes inzendingen

Belangrijkste criteria:

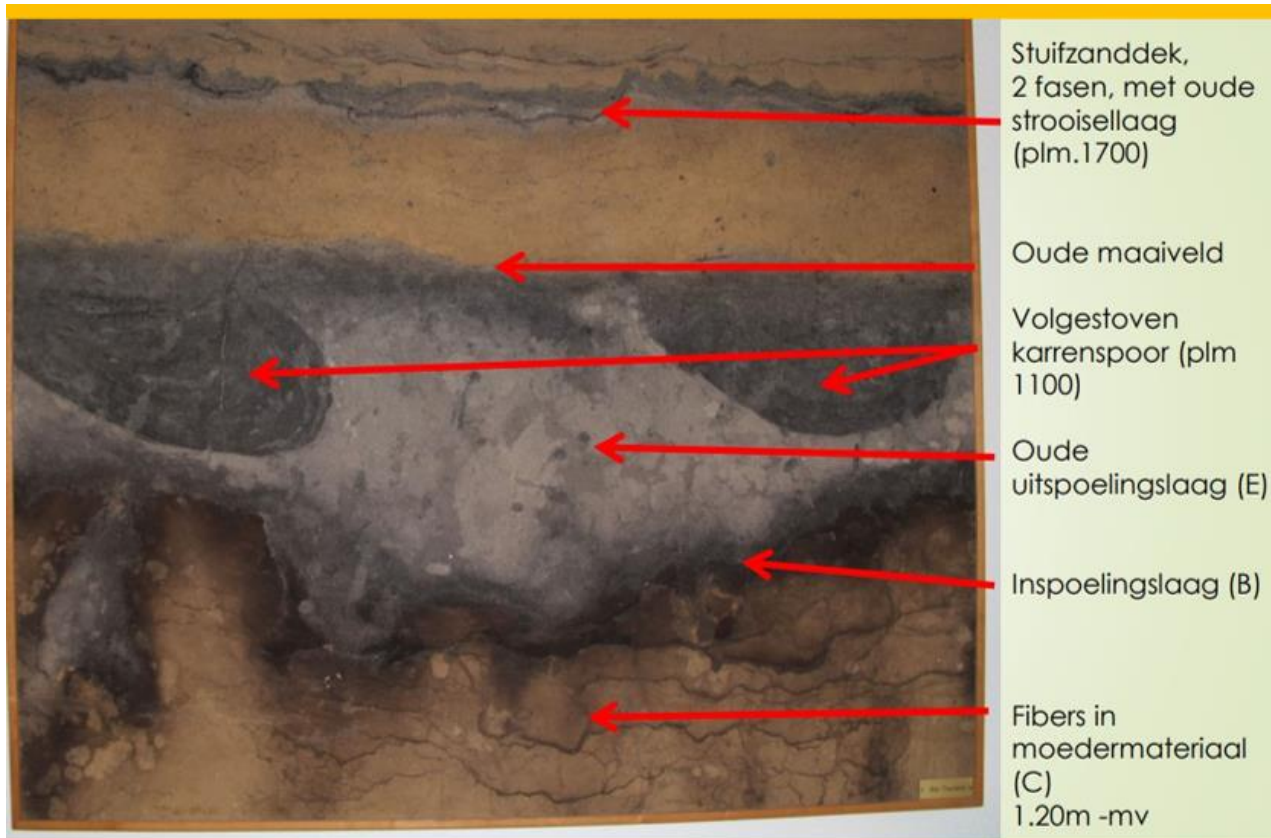
- Mooi plaatje
- Actualiteit
- Bruikbaarheid bij activiteiten en publiciteit in 2023

Bodem van het jaar 2023

Eervolle vermelding:

Middeleeuws Karrenspoor – Bèr Peeters, Weert

Een Middeleeuws Karrenspoor

Bodem van het jaar 2023

Winnaar:

Ontwikkeling zeeklei – Jan Bokhorst

Bodem in Flevopolder

Door gemaakte keuzes in gewas en teeltmethoden wordt organische stof vastgehouden, gehalte stijgt.

Zeer goed ontwikkeld bodemleven, pendelaars (wormen) zorgen o.a. voor goede beluchting, ook op grotere diepte.

Beoordeling

Actuele thema's (biodiversiteit, vasthouden organische stof, keuze teeltmethoden).

Goede foto met diverse bodemkundige kenmerken, sluit aan bij het verhaal op deze boerderij.

Veel info beschikbaar van expert tot leken niveau.

www.bodems.nl

EU Bodemstrategie en EU Bodemrichtlijn

Belang EU-bodemstrategie en EU bodemrichtlijn

- 60 tot 70 % van de bodems in de EU zijn niet gezond, als gevolg van degradatieprocessen: erosie, verdichting, verlies van organische stoffen, vervuiling, verlies van biodiversiteit, verzilting en bodemafdekking.
- Deze schade is het gevolg van niet-duurzaam bodemgebruik en -beheer, overexploitatie en emissies van verontreinigende stoffen.
- Gezonde bodems zijn de grootste terrestrische koolstofreservoir ter wereld. Dit in combinatie met zijn sponsfunctie om water te absorberen en het risico op overstromingen en droogte te verminderen, maakt de bodem een onmisbare bondgenoot in de beperking van en aanpassing aan de klimaatverandering.
- De bodem herbergt meer dan 25 % van alle biodiversiteit op de aarde en vormt de basis van de voedselketens die de mens en de bovengrondse biodiversiteit voeden.
- De bodem is een belangrijke partner in een hulpbronnenefficiënte en circulaire economie.

Onderdeel van een pakket

EC wens dat bodem hetzelfde beschermingsniveau krijgt als water, het mariene milieu en de lucht in de EU.

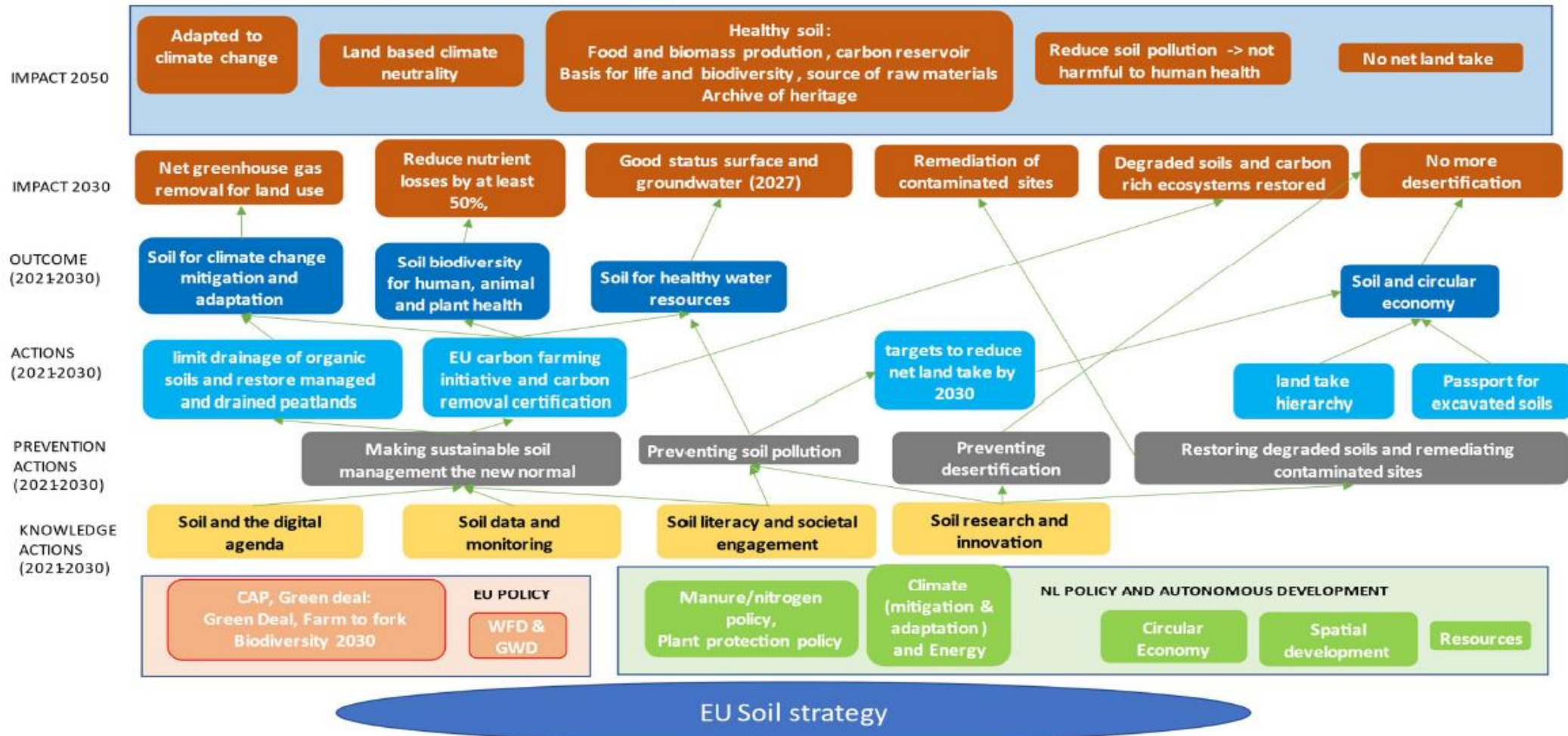
EU Bodemstrategie valt onder de EU Biodiversiteitsstrategie: bodem als levend organisme

Nationaal: Nauwe samenwerking tussen IenW (coördinator), LNV (landbouwbodems) en BZK (bodem-ruimte component)

Van belang omdat: omslag in het denken, (wettelijke) acties i.r.t. bodem (naast KRW, GWR, CAP), káns voor kennisuitwisseling (goede voorbeelden in lidstaten).

EU-Bodemstrategie: impact richting 2030 en 2050

Theory of Change – Soil Strategy

Hoofdzaken EU bodemrichtlijn bodemgezondheid

- Definities (inclusief: bodemgezondheid en 0-netto ruimtebeslag)
- Indicatoren bodemgezondheid en schaalverdeling gezondheidswaarden te bereiken tegen 2050
- Monitoring gezonde bodem (aanwijzen bodemdistricten)
- Identificatie, registratie en herstel van verontreinigde locaties
- Voortgangsrapportage lidstaten (onder meer verontreinigde locaties en *0 netto ruimtebeslag*)
- Vereisten voor duurzaam bodembeheer
- Doel voor reductie van nutriëntverliezen
- *Bodempaspoort en Bodemgezondheidscertificaat*

Actuele ontwikkelingen rondom EU-bodemstrategie en EU

Bodemrichtlijn

- **Reactie lenW 21.10.2022 (iam andere ministeries) publieke consultatie EC Bodemgezondheid (in opmaat naar een richtlijnvoorstel bodemgezondheid):**

Doel reactie: de Nederlandse positie voor het voetlicht brengen en richting geven aan de wijze waarop Nederland een en ander graag geregeld ziet in het richtlijnvoorstel bodemgezondheid.

Aantal hoofdlijnen reactie:

- Een gezonde bodem is voor Nederland van groot belang in de aanpak van de grote maatschappelijke opgaven.
- Een risicogericht regelgevend kader zou voldoende ruimte moeten bieden aan regionale en nationale omstandigheden.
- 0-netto ruimtebeslag is niet haalbaar in Nederland. Om daadwerkelijk tot minder landgebruik en meer sanering van bodems te komen is gerichte stimulering van bewust bodemgebruik noodzakelijk. Belangrijk is de stimulering van de herontwikkeling van nu afgedekte en/of verontreinigde bodems, evenals multifunctioneel landgebruik.

Commissiedebat 13/12/2022 ter voorbereiding van de Milieuraad van 20.12.2022, agendapunt reactie op publieke consultatie bodemgezondheid

Planning

➤ **Q4 2022: Nationale visie** op de EU Bodemstrategie (position paper)

• **7 februari 2023 Soil Expert Group** (EU-niveau, inclusief vertegenwoordiging WUR, SedNet, EurEau) – netwerken: laatste bijeenkomst voor lancering richtlijnvoorstel bodemgezondheid

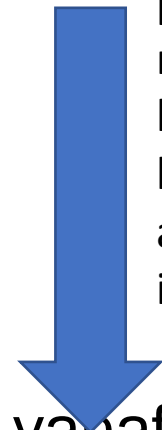
• **Q2 2023: – Richtlijnvoorstel bodemgezondheid en Impact Assessment Rapport** van de EC

Nationaal nodig: BNC-fiche, Uitvoerbaarheidstoets (RWS), Bedrijfseffectentoets, Impact analyse (PBL)

• **2023: Start formele onderhandelingen in Raadswerkgroepen** vanaf Q3 2023

In mei 2023 zal ten behoeve hiervan een interdepartementaal dossierteam bodem worden opgericht.

Parallel:
participatie met
medeoverheden,
bedrijven, NGO's,
kennisinstellingen,
advies &
ingenieursbureaus

Visie Nederland op hoofdlijnen

- Een gezonde bodem is voor Nederland van groot belang in de aanpak van de grote maatschappelijke vraagstukken.
- Nederland beschouwt een bodem als gezond (chemisch-fysisch-biologisch) als een bodem zoveel mogelijk ecosysteemdiensten levert die van nature bij een specifiek bodemtype horen (en passend zijn bij de functie).
- Nederlandse vindt een uniform (normgericht) Europees regelgevend kader niet haalbaar en/of wenselijk, gezien de nationale, maatschappelijke opgaven en de karakteristieke kenmerken van ons land. Er moet ruimte zijn voor maatwerk. Een risicogericht, regelgevend kader dat rekening houdt met regionale verschillen en oog heeft voor effectiviteit, proportionaliteit en subsidiariteit, zou moeten leiden tot een voor elke lidstaat goed werkende en uitvoerbare regeling, gericht op het beheersen van risico's in plaats van op normering.
- Voor het kabinet is Europese samenwerking op het gebied van de stoffenproblematiek en grensoverschrijdende grondstromen, evenals de regulering hiervan, cruciaal.
- Er is vanuit de Commissie gecoördineerde actie nodig om een strategie en onderzoeksprogramma te ontwikkelen om verontreiniging, waaronder PFAS en pesticiden, het hoofd te bieden.
- Het aspect van 'geen netto ruimtebeslag' is niet te realiseren in een drukbevolkt land als Nederland. Om tot minder netto landgebruik te komen, is gerichte stimulering van meervoudig en efficiënt ruimtegebruik noodzakelijk.

Gevolgen voor beleid (1)

- De visie van de EU-Bodemstrategie past goed in het nationale gedachtegoed van vitale bodems, water en bodem sturend en het Nationaal Programma Landbouwbodems (2019).

(1) Vitale bodems (uitwerking in Programma Bodem en Ondergrond/NOVI)

Hoe? Uitrol van beleid van nu tot 2030: Inventarisatie diensten-indicatoren, toetsing met beleidsmakers en de bodempraktijk om te komen tot compleet en uitvoerbaar beleid.

Wat? Onderzoek naar de bepalende indicatoren – in afstemming met in Europees kader te ontwikkelen indicatoren - en uitwerking tot een nieuw beleidskader voor vitale bodems. Indicatie:

1. een robuust systeem; chemische, biologische en fysische bodemkwaliteit op orde;
2. niet verontreinigd of vermest, zo min mogelijk afgedekt, vruchtbaar, open structuur, rijk bodemleven, vermogen tot vasthouden en gedoseerd afgeven van water en voedingsstoffen;
3. in staat om blijvend ecosysteemdiensten te leveren die passen bij het bodemtype.

Gevolgen voor beleid (2)

(2) Water en Bodem sturend

In 'Water en Bodem Sturend' staat het gehele water- en bodemsysteem centraal. Voor bodem zijn er vier specifieke structurerende uitspraken.

Wat?

- 1- Bescherming waardevolle bodems/inzet ladder duurzame verstedelijking om te komen tot minder afdekking/ruimtebeslag.
- 2 – Minder graven en slepen met grond (circulair grondgebruik): regie op graafwerk.
- 3 – Gebiedsgerichte benadering aanpak bodemverontreiniging.
- 4- Duurzaam beheer landbouwbodems.

(3) Nationaal programma Landbouwbodems

Sturing via een inspanningsverplichting voor duurzaam bodembeheer met maatregelen.

- Ter verantwoording: vanaf 2019 een vijfjaarlijkse monitoring op 18 chemische, fysische en biologische bodemindicatoren
- Ten behoeve van duurzame voedselproductie + biodiversiteit enz.

Stellingen

- Een algemene wettelijke verplichting om te komen tot gezonde bodems in 2050 is nuttig en welkom. Die verplichting moet voor alle bodems gelden (industrieel, stedelijk, landbouw & natuur).
- Duurzaam bodembeheer is een essentiële voorwaarde om te komen tot gezonde bodems. Stringente regelgeving in relatie tot duurzaam bodembeheer leidt tot verstarring, daarom is ruimte voor nationaal maatwerk, innovatie en daarmee meer oog voor lokale en regionale bodemkwaliteit van essentieel belang.
- Een nationaal hectaredoel (het doel om maximaal een X-aantal ha per dag af te dekken) is nodig in Nederland om bij nieuwe ontwikkelingen bodemafdekking en ruimtebeslag tegen te gaan.

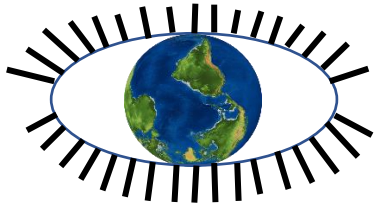
• VRAGEN?

Programma

Tijd	Onderdeel
13:00	Welkom en Wereld Bodemdag
13:15	Bodem in Europa <i>Presentaties vanuit Rijkswaterstaat en het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat</i>
14:00	Reacties uit het veld <i>Vraaggesprek o.l.v. Marco Vergeer</i>

Anders kijken

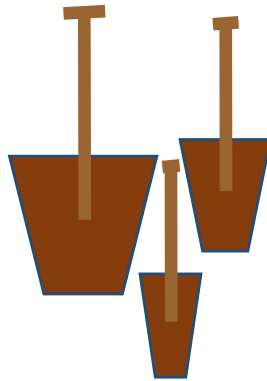
Visie/scope

Anders denken

Concept/mindset

Anders doen

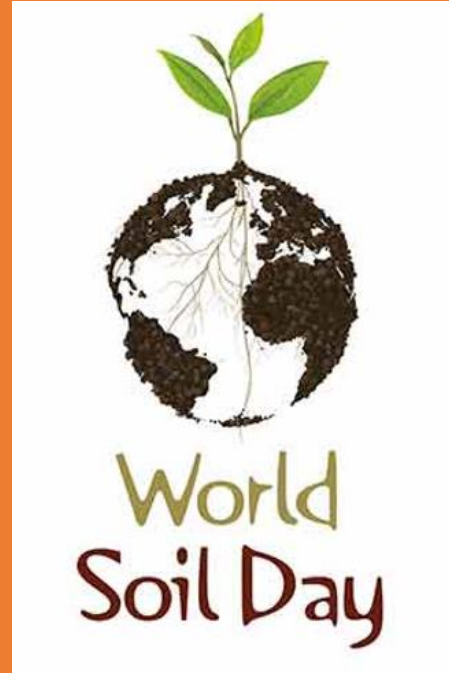
Uitvoering/praktijk

Anders kijken,
Anders denken,
Anders doen!

Uitwerking van de EU Bodemstrategie vraagt om
een paradigmashift

Co Molenaar en Margot de Cleen met input vanuit RIVM rapport
Bouwstenen voor een toekomstige visie op bodem

World Soil Day 2022

Gezonde bodem als pijler onder 3 grote opgaven

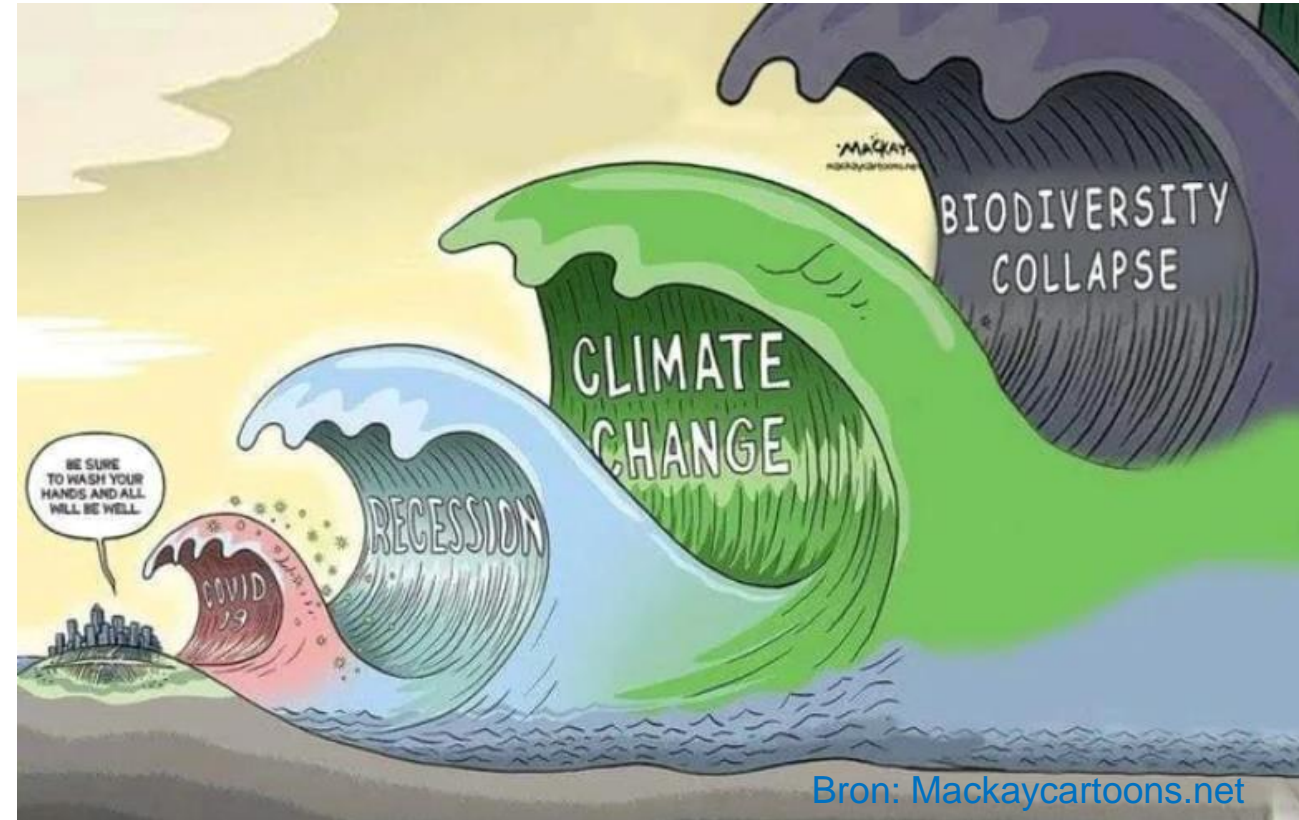
Healthy soils as a solution for the **biodiversity crisis**

Healthy soils for the **circular economy** and to **fight pollution**

Healthy soils as a solution to fight and adapt to **climate change**

Bron: [Mackaycartoons.net](https://www.mackaycartoons.net)

De EU Visie voor bodem:

Tegen 2050 verkeren alle bodemecosystemen in de EU in een gezonde toestand en zijn ze dus veerkrachtiger

- Bescherming, duurzaam gebruik en herstel van de bodem is dan normaal.
- Gezonde bodems dragen bij aan:
 - klimaatneutraliteit en veerkracht om klimaatverandering op te vangen,
 - een schone en circulaire (bio)economie, zonder verlies aan biodiversiteit,
 - Bescherming van de menselijke gezondheid,
 - Het stoppen van woestijnvorming en het ongedaan maken van landdegradatie

Dit wil de EU bereiken

- Stop verwoestijning,
- Bescherm de voorraad aan bodemorganische stof
- Stop bodemafdekking en vergroot het hergebruik van stedelijke bodems,
- Verminder bodemverontreiniging en bevorder herstel,
- Voorkom erosie,
- Verbeter de bodemstructuur ter bevordering van bodembiodiversiteit,
- Verminder de footprint van de EU op mondiale bodems,
- Verbeter bodemgeletterdheid in de maatschappij.

Incentives voor Nederland

- We lopen tegen de systeemgrenzen aan
- Druk op land en bodem(ecosystem)diensten
- Verbinding milieu en ruimtelijk beleid (via de Ow en NOVI)
- Behoefte aan maatschappelijke en beleidstransformaties (met water en bodem sturend)
- De ontwikkeling van EU bodembeleid en de EU Bodemstrategie.
- Het ontbreken van een holistisch nationaal bodembeleid

RIVM heeft samen met het DSP bouwblokken opgesteld voor een lange termijn visie en bodembeleid

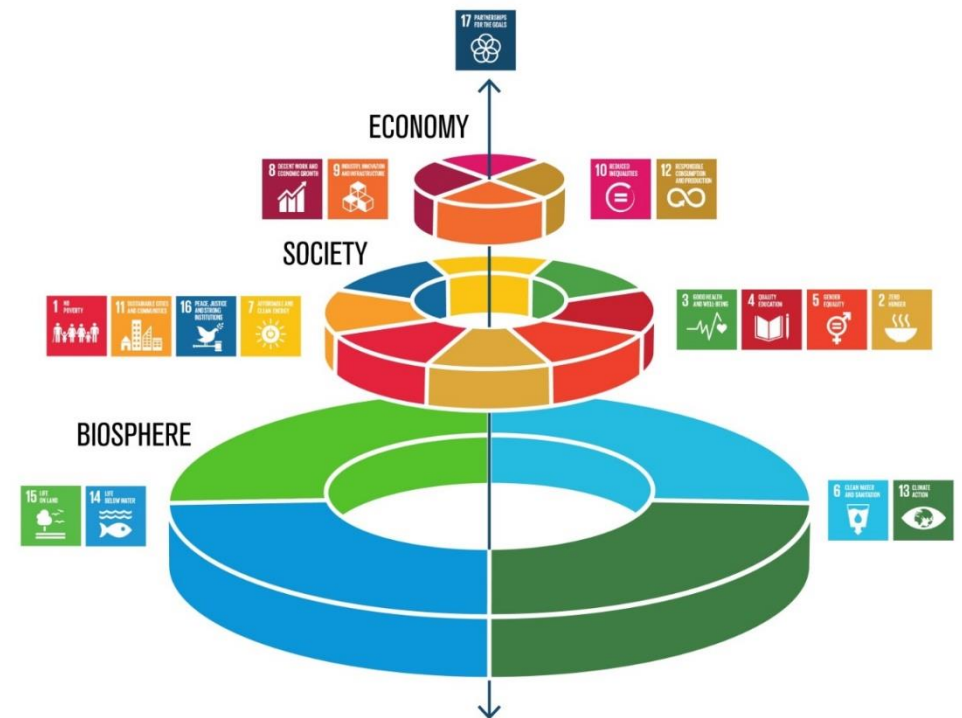
Paradigmshift

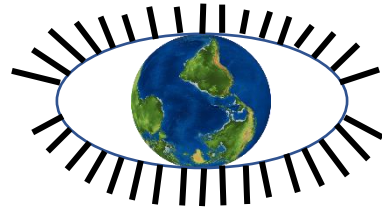
Van bodembescherming naar gezonde bodems voor een brede welvaart

Daarom moet je

Anders kijken
Anders denken
Anders doen

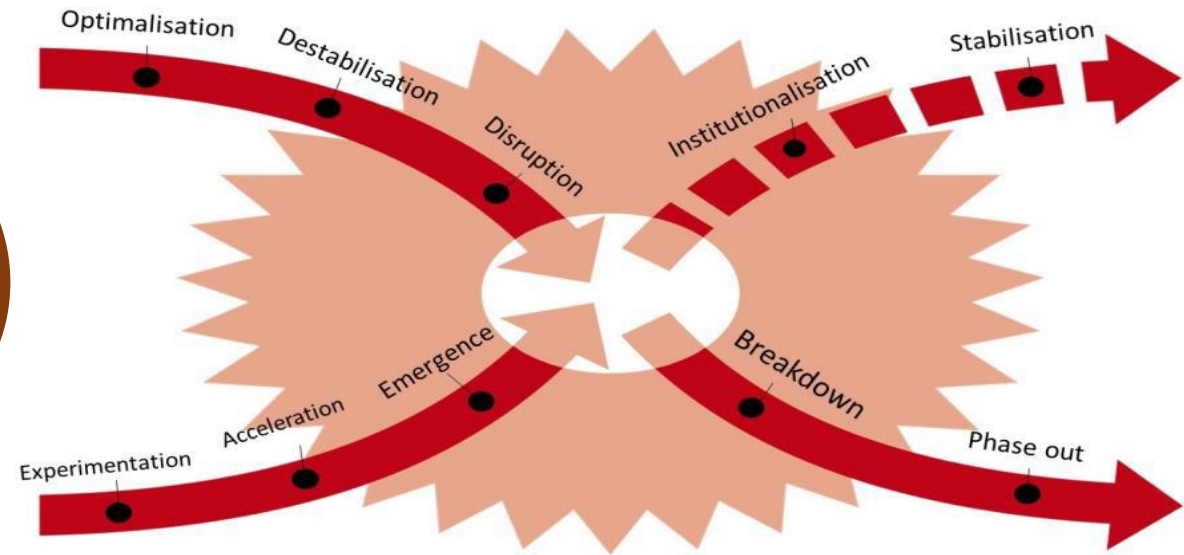

Anders kijken

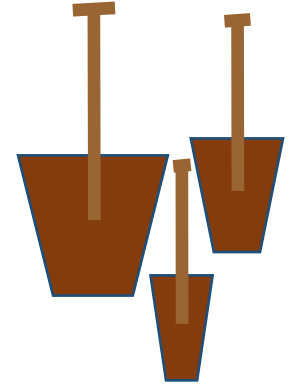
- Gezonde bodems voor welvaart, welzijn en de planeet (geen afwenteling)
- Levende bodem met intrinsieke en maatschappelijke waarden (ESD)
- Bodem-sediment-watersysteem
- Lange termijnvisie (4D); strategie verbindt korte termijn acties met lange termijn doelen.
- Gebiedsbenadering op landschapsniveau
- Bescherming , duurzaam gebruik en meer focus op herstel (ook biologisch en fysisch)
- Wees je bewust van de (potentiële waarde van) gedegradeerd land

Anders denken

- Herken de fasen van transitie
- Start bij de maatschappelijke opgaven
- Van sectoraal naar integraal: holistisch
- BSW-systeem is de basis voor ruimtelijke ordening en (her)ontwikkeling
- Verdienmodellen onderkennen de waarden van het BSW-systeem
- Betrek de stakeholders: deel LT verantwoordelijkheden en baten
- Gedeelde LT kennis-agenda en financiering; T-shaped

Anders doen

- BSW system stuurt in besluitvorming en ruimtelijke ordening
- Co-creatie samen met stakeholders in een vroeg stadium
- Verbind urbane en rurale landschappen
- Baseer verdienmodellen op de bijdrage aan zowel welvaart, welzijn als de natuur, brede welvaart
- Proces top down (framework) en bottom up (initiatieven), transparant, gezamenlijke taal (narratieven)
- Opschalen voor meervoudig gebruik
- Monitoren (industrie, bedrijven, overheden, burgers)
- Land stewardship: gezamenlijke baten, gezamenlijke verantwoordelijkheden

Principes water en bodem sturend

- Niet afwentelen

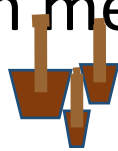
- Meer rekening houden met extremen

- In samenhang omgaan met wateroverlast, droogte en de bodem

- Meerlaagsveiligheid

- Minder afdekken, minder vergraven, niet verontreinigen

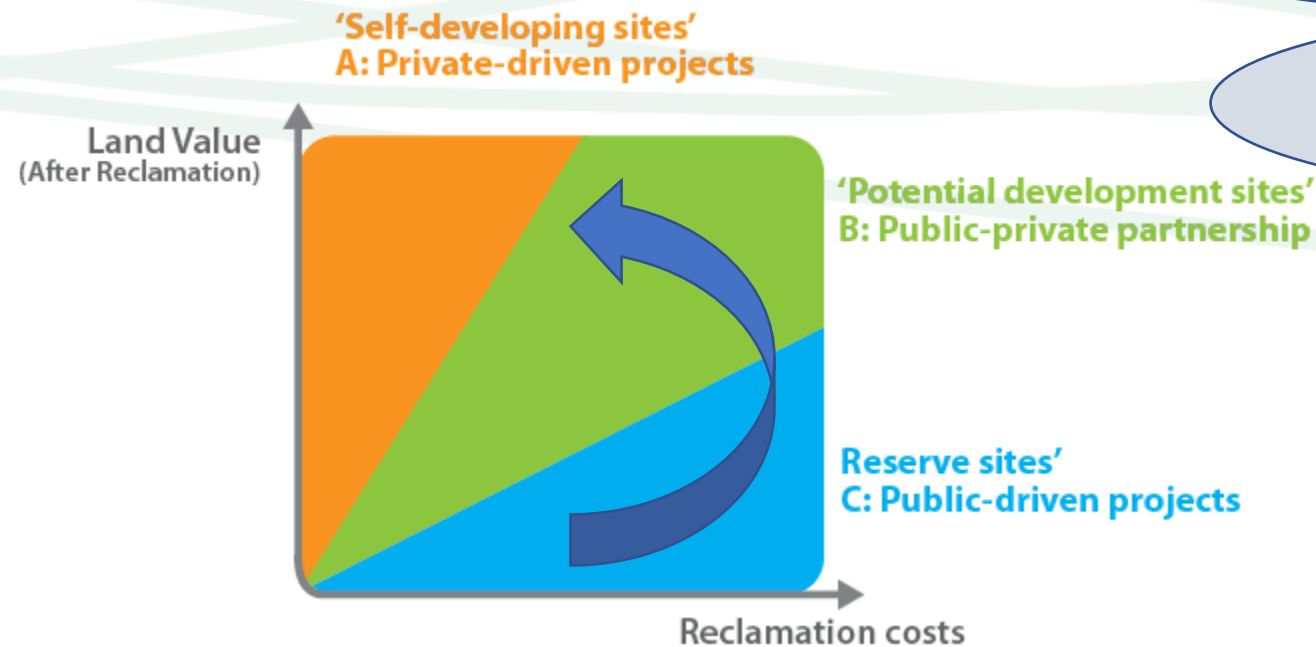
- Integrale aanpak in de leefomgeving

- Comply or explain

Zoek een balans

Source: CABERNET A-B-C Model (CABERNET Network Report, 2006)

Toon de waarde van een gezonde bodem voor brede welvaart

Verbind het BSW-systeem met maatschappelijke opgaven = SDGs

LT visie, financiering, betrokkenheid en monitoren

Verbind stakeholders: gedeelde verantwoordelijkheid

Schaal op naar gebied

BSW systeem sturend

Bedankt voor je aandacht!
Vragen?

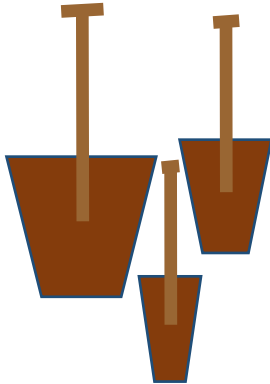
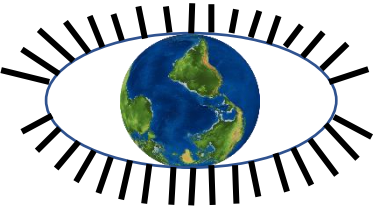

If you take care of the soil, the soil'll take care of you!

Look differently

Think differently

Act differently

Vision/scope

Concept/mindset

Act/practice

margot.de.cleen@rws.nl

Tot ziens bij de volgende
bijeenkomst!

<https://www.expertisebodemenondergrond.nl/platformbodembeheer>

pbb@expertisenetwerkbodemenondergrond.nl